

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Весела Методиева Гюрова

на ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД

за придобиване на научна степен „доктор на науките“

по професионално направление 1.2. Педагогика (Теория на възпитанието и дидактика – теория на възпитанието)

на тема: „ИДЕИТЕ НА ДВИЖЕНИЕТО ЗА НОВО ВЪЗПИТАНИЕ И СЪВРЕМЕННОТО ОБЩЕСТВЕНО ОБРАЗОВАНИЕ“

разработен от доц. д-р Милка Николова Терзийска-Стефанова
катедра ПМП, ФНОИ, СУ „Св. Кл. Охридски“

в съответствие със заповед на ректора № РД 38-61/31.01.2023 г.

и съгласно протокол № 1/14.02.2023 г.

Кандидатката за придобиване на НС „Доктор на науките“ доц. д-р Милка Терзийска-Стефанова преподава като хабилитиран преподавател от 17.12.2020 г. и досега в катедра „Предучилищна и медийна педагогика“, „Факултет по науки за образованието и изкуствата“, СУ „Св. Климент Охридски“, като чете лекционен курс по „Психолого-педагогически основи на информационната култура“, „Сравнително предучилищно образование и ЗИД“, „История на детството“.

Зачислена е като докторант по „История на педагогиката и българското образование (шифър 05.07.02)“ във Факултет по педагогика на СУ „Св. Климент Охридски“ с тема “Книжовно-просветна дейност на Рилския манастир (от X век до Освобождението)” и на 29.11.2007 г. защитава на докторска дисертация. Тези кратки доказателства са ясно изведени в търсеното съответствие на нейната кандидатура с шифъра на обявената процедура за придобиването на научната степен „доктор на науките“ по професионално направление 1.2. Педагогика (Теория на възпитанието и дидактика – теория на възпитанието).

Това смятам за достатъчно като справка и моя положителна оценка за професионално развитие на доц. д-р Милка Терзийска в настоящето становище, тъй като рецензентите ще отбележат конкретизации в своите рецензии в този аспект.

Смятам, че с академичното си присъствие като главен асистент и доцент в катедрата във ФНОИ и досега тя демонстрира компетенции на изследовател, ориентирани към теоретичните основи на възпитанието и обвързването им с изследователски дисертационен проект, който има значение за методологическото

извеждане на съвременните тенденции в схващането на детето/ученика и прилагането на педагогически концепции за новите му приоритети в институционален план.

В изложеното си становище ще следвам основните изисквания, утвърдени при обсъждането на дисертационен труд за придобиване на НС „Доктор на науките“.

1. Актуалност и значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение.

Мисля, че още със заглавието на труда си кандидатката за научната степен „доктор на науките“ прави заявка за ориентирането на своята изследователска програма, резултат от натрупан професионален опит на идеи. Тя убедително обвързва образователните визии за детството в прогресивното европейско и в национално наследство и очертана ясно актуалността на свои приноси като методологическа основа за хуманно образование в личностно-ориентирания модел днес. Мога да потвърдя, че в последните години липсва така съвестно посветено и детайлно доказано чрез източници историческо-педагогическо изследване за отговорното му използване по посока на актуални и все още нерешени проблеми на институционалното възпитание. На тази тенденция е подчинен нейният обемен и задълбочено представен изследователски дисертационен труд.

Първото ми доказателство е не само обемът му от общо 331 страници и неговата целесъобразна структура (увод, три глави, заключение, научни приноси, публикации по темата на дисертацията, богата на източници литература и 4 приложения от 81 страници), но и сравнително проучената литература, които демонстрират авторско усърдие, професионална компетентност на научен изследовател, систематизиращ закономерности в широките измерения на образователните тенденции, изведени от утвърдени в историята на педагогиката и в българското образование учени. Доц. д-р Милка Терзийска-Стефанова използва: научни извори (ръкописи и архивни документи от Държавен архив на НАБАН); литературни източници (147 заглавия, от които 119 на кирилица и 28 на латиница); онлайн ресурси (105 заглавия, от които 45 на кирилица и 60 на латиница); 37 интернет сайтове. Лично мен те ме респектират като професионално насочване в миналото, но едновременно с това и с проявено отговорно отношение към педагогическата визия и практика в съвремието ни.

Второто доказателство за значимостта на труда според мен е балансирано представеното съотношение между теоретико-историческите (глава първа в обем от 98

с.), методологическите теоретични практически постижения на новата педагогика (глава втора в обем от 56 с.) и предизвикателствата пред образованието в съвременната епоха (трета глава в обем от 88 с.).

Трето доказателство са представените в сравнително изследване области със специфика на националните култури и с лингвистичните им особености.

2. Оценка на изследователската система, нейната завършена цялост в проследяването на новото образование, прогресивното възпитание и реформаторската педагогика и логическата им обвързаност в труда мога да посоча като *положителни заради следните мои обобщени оценки:*

Първо – теорията на историята и съвременното състояние на движението за ново възпитание и новата педагогика оценявам като компетентно систематизирана изследователска дейност в откриването, в анализирането и в оценяването в сравнителен историко-методологически план на основни понятия, подходи и стратегии в образованието.

Второ – обемен, поднесен критично и с авторски акцент представен литературен обзор чрез позовавания на автори, концепции и процеси, като базови фактори за изследователската програма.

Трето - целта, хипотезата и задачите, които оценявам като подходящи проекции за предефиниране на мястото на детето като субект в образователното пространство с акцент върху анализирането същността, историята и развитието във взаимовръзка на идеите за ново възпитание и съвременното обществено възпитание.

Четвърто – погледът върху единството на теория и практика в Европа и у нас през втората половина на XX в. и първите години на XXI в., чрез който убедително се доказва връзката между ценностите на новата педагогика и идеите на движението за ново възпитание като основополагащо практиката на съвременната образователна система.

Това *предположение е проектирано за доказване чрез седем изследователски задачи*, свързани с:

- проучването на теории, практики, документи и въз основа на тях – с преформулиране на значението на субективния фактор.;
- фокусиране върху участниците като присъствие за мащабите на движението за нова възпитание;

- приноса на науките (педагогика, психология, педология) за изграждането на научна концепция за детството, като основа на образователните реформи; изследване на промените на съвременното обществено образование и обвързаността му с идеите на движението за ново възпитание;
- концепцията за детето и неговото образование;
- характеристиките на децата, повлияни от дигиталната епоха; положителните и отрицателните влияния на новите технологии върху характеристиките на съвременното дете.

Пето – характеризирам авторската изследователска програма като логическа и закономерно систематизирано по посока на хипотезата и задачите, както и с обособените три етапа в хронологическа рамка:

първи – 2002-2013 върху идеите на Димитър Кацаров въз основа на архивен материал за преподаваните дисциплини в СУ „св. Кл. Охридски“ (частен курс за подготовка на детски учители – 1937-1942);

втори етап - история и съвременни аспекти на детето и на детството чрез представяне на различните исторически епохи и извеждане на основните характеристики на децата в съвременното информационно общество;

трети етап, който започва от 2017 г. е свързан с изследванията на доц. д-р Милка Терзийска-Стефанова за ролята на информационния фактор за изясняване същността на културата на всеки един етап от развитието на човечеството и в частност на образованието като част от тази култура.

Този подход за разработването на дисертационния труд за научната степен „доктор на науките“ е отражение *на натрупан богат професионален опит*, тъй като концептуалното извеждане и практическото анализиране на състоянието на институциите, представя динамиката в собствените аналитични оценки на авторката и промяната им в хода на нейната изследователска програма в труда.

3. *Третият аспект*, върху който искам да се спра в становището си, *се отнася до прецизно и компетентно поставено съотношение между избраните подходи, задаващи общата методология и свързаната с нея методи на изследване по посока на поставената цел и задачи.*

От систематизирането на първа глава се вижда, че доц. д-р Милка Терзийска-Стефанова *познава състоянието на проблема* в контекста на историческите постижения на теорията за възпитанието, както и на нерешените проблеми на

институционалната политика за единството на възпитание, обучение и социализация. Тя обективно-премерено и точно прецизно оценява историческата насоченост и определя технологично практическите аспекти на образованието на подрастващите при използването на нормативните уредби и свързаната с тях документация.

Аналитично-прогностичната предпоставка за значението на дисертационния труд е използваната система от *основни методи* - анализ, синтез, обобщение, сравнение, класификация, биографичен метод, водещи до установяването на зависимости, заложи в хипотезата и експерименталната програма. Авторката проявява *историко-педагогически усет* към изследваните етапи и *професионална компетентност* при извеждането на приоритетите на възпитателните концепции и приложни практики в институциите.

Сравнителният анализ се извършва по посока на *подходи* като: *хронологичен подход* като фактите и събитията се разглеждат в тяхната последователност и приемственост; системен подход за разкриване на динамика във всеобщата връзка на разглежданите явления в широк *културно-исторически контекст*; *цивилизационно-културологичният* подход позволява образованието да се разглежда като част от културата на обществото на всеки един етап на неговото историческо развитие.

Прецизното им осъвременяване и целесъобразното им конструиране за целите на изследването определено виждам един *значим принос* за доказването на *хипотезата и свързаните с нея задачи*.

И така по посока на поставената цел, хипотеза и задачи, авторката осъществява *историко-приоритетно, многоаспектно-актуално и ценно за практиката* на образователните институции *теоретично и програмно-обективно изследване*, чрез което педагогически:

- Установява влияние и взаимовръзка във възпитателни концепции и практики.
- Доказва значението на анализирани основни понятия в европейски и в български модели, конструиращи по оригинален начин парадигмите на възпитателни идеи.
- Зададена е една нова ориентация за използването на взаимовръзката между историческо наследство и новото възпитание в дигиталното общество, организирано в институциите.
- Доказва се влиянието на демократичните ценности в миналото и днес върху общественото възпитание на подрастващите.

4. По посока на оценката на *научната новост на дисертационния труд* в план на дисертационен труд за научната степен „Доктор на науките“ липсват разработки и научни приноси, доказващи детайлно взаимовлиянието на връзки между историческите постижения в периода на развитието на педагогическата наука, европейската и национална политика за образование и обществената практика на съвременните институции, повлияни от нея.

Приемам научните приноси на дисертационния труд.

Научната новост на доц. д-р Милка Терзийска-Стефанова в труда може да се очертае в следните взаимосвързани постижения:

- Проучва аналитично процесите на зараждане, развитие и институционализирането на движението за ново възпитание, като чрез изследването очертава нова област на преоткриването им при характеризирането на възпитателни интеракции в общественото образование;
- Прецизира терминологично понятия при обозначаването на движението за ново възпитание и ролята на проф. Димитър Кацаров за разпространението на идеите на ново възпитание през първата половина на ХХ век;
- Обобщава чрез анализ и синтез приноса на психологията, педагогиката и педологията за изграждането на нова концепция за детството като основа на обновяването на образованието;
- Извежда процесът на движение за ново възпитание към идейното и практическо приложение на глобализацията на образованието;
- Систематизира основни идеи на движението за ново възпитание, като ги интегрира в приложението на глобализацията в образованието;
- Дефинира основни идеи на движението за ново възпитание като основни принципи за съвременно обществено възпитание;
- Предлага аналитично визия за нов образ на детството под влияние на бурното развитие на новите информационни и комуникационна технологии;
- Характеризира нова форми на обучение и социализация в единство в процесите на възпитание;
- Извежда активното творческо участие на децата като равноправни субекти в образователните процеси;
- Дава препоръки в осъществяването на новото обществено възпитание в институциите.

Всичко това определя *наличието на: собствен принос при откриването, анализирането и систематизирането на образователни тенденции за съвременното възпитание; на коректен и по нов начин изследван прочит на исторически сведения, извори и концепции; изводи за подпомагане с ново съдържание на категориите на мултимедийната педагогика.*

Разработеният, анализиран и систематизиран труд е с висока степен на научна оригиналност и с теоретичен, изследователски и приложен принос. Реализиран е достоверност на източници и данни, върху които се градят задълбочените изводи по потвърждаване на хипотезата и реализирането на задачите. Изведена е нова стратегия на развитие на съвременното възпитание.

Бих искала преди всичко с тези свои оценки да открия обективната прецизност и задълбоченост на критично отнесен до своите трудове изследовател, както и да изведа причините, заради които авторката на труда *обобщава и систематизира приносите.*

5. Оценка на степента на *личното участие на дисертантката в приносите.*

Дисертационният труд по моя преценка показва, че доц. д-р Милка Терзийска-Стефанова притежава задълбочени теоретични знания по съответната специалност и способности за самостоятелни научни изследвания.

Постигнатите теоретико-научни и изследователско-програмни приноси в разработването на дисертацията оценявам като резултат от нейното лично участие като автор на редица публикации у нас и изявяването ѝ в чуждестранни научни изяви и публикации. По проблематиката на научния труд тя доказва според минималните изисквания за наукометричните данни: общо 265 точки по показатели Г (една публикувана монография 100 точки и девет статии и доклади в реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация – 90 точки); статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове (75 точки).

Аргументи за това заключение са и личните професионални качества на кандидатката за научната степен „доктор на науките“, както и фактът, че приложеният списък с публикации и цитирания е според изискванията на НАЦИД цитирания в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни: с научна информация или в монографии и колективни томове с научно рецензиране (105 точки); цитирания в монографии и колективни томове с научно рецензиране (40 точки) и

цитирания или рецензии в нереферирани списания (15 точки). Общо 160-те точки отразяват като цяло темата на дисертацията и са самостоятелно разпознаваемо авторско присъствие. Всичко това, определено показва безспорно въздействието на дисертационния труд за усъвършенстването на научната и на научно-приложната сфера на образованието у нас.

Авторефератът е вярно и точно отражение на дисертационния труд с неговите методологически основни положения и с приносите на дисертационния труд. В него и в публикациите по проблема са логично структурирани ключовите моменти от развитие на дисертационното изследване: налице е актуалност на разглежданата тематика, изложението на нейното основно съдържание е с демонстриране на оригиналност и новаторство.

В заключение становището ми ми определено изразява категоричната ми положителна оценка, водена от посочените по-горе обосновани от мен иновативни аспекти на дисертационния труд.

Основните идеи и изводи, приносът на кандидатката за научната степен „доктор на науките при провеждането на изследването не са проучвани в контекста на оригиналната ѝ изследователска програма. Това, както и степента на новост, на практическа значимост на резултатите на изследването, списъкът на публикациите на авторката по темата на дисертацията са в *подкрепа на положителната ми оценка*, че дисертационният труд съдържа теоретични обобщения и решения на научни и практическо-приложни проблеми, които представляват оригинален принос в науката според изискванията на научната степен „Доктор на науките“.

Ето защо с убеденост предлагам членовете на журито да оценят по достойнство дисертационния труд на тема „Идеите на движението за ново възпитание и съвременното обществено образование“, разработен от Милка Николова Терзийска-Стефанова и да ѝ присъдят научната степен „дактор на науките“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, научно направление 1.2. Педагогика. (Теория на възпитанието и дидактика – теория на възпитанието), което аз също ще подкрепя чрез настоящето становище.

22.03.2023.

Автор на становище:.....

Проф. д-р Весела Гюрова.